

Způsobilost k právním úkonům (svéprávnost) mají jak osoby fyzické (lidé), tak osoby právnické (např. společnosti). Fyzická osoba je plně způsobilá k právnímu jednání dosažením zletilosti, tedy v 18 letech věku (se souhlasem soudu i po 16 roce věku, pokud uzavře manželství). Právní způsobilost člověka může být:

a) Omezena

Člověk může činit jen některé právní úkony. Omezit způsobilost lze na základě zákona (nedostatek věku, duševní porucha) nebo rozhodnutím soudu (duševní porucha, která není přechodná, nadměrné požívání alkoholu nebo jiných omamných látek, pro které je člověk schopen činit jen některé právní úkony). Soud vždy vymezí, v jakém rozsahu je způsobilost omezena, tedy jaké úkony daná osoba může a nemůže činit.

b) Zrušena

Člověk nemůže činit žádné právní úkony (duševní porucha, která není přechodná a člověk není schopen činit právní úkony).

Zbavit osobu právní způsobilosti nebo ji omezit lze návrhem/žádostí k soudu. Návrh by měl obsahovat název a adresu soudu, kterému je adresován, jméno, rodné číslo a bydliště navrhovatele, dále vylíčení skutku, tzn. z jakého důvodu se navrhovatel domnívá, že by měla být osoba zbavena svéprávnosti (např. alkoholismus, duševní choroba) – tato domněnka by měla být lékařsky doložena důkazem, např. lékařskou zprávou. Dále by mělo být uvedeno, co navrhovatel navrhuje – aby zbavena soud danou osobu pro uvedené skutečnosti zbavil/omezil způsobilosti/způsobilost. Musí být zaplacen soudní poplatek. Místně příslušný soud je okresní soud, v jehož obvodu má osoba trvalé bydliště.

Soud vyzve navrhovatele, aby doložil lékařské osvědčení, ze kterého by bylo patrné, že je domněnka nesvéprávnosti založena na reálném základě. Pokud lékařská zpráva není doložena ve stanovené lhůtě, soud řízení zastaví. Pokud je lékařská zpráva doložena, soud ustanoví znalce, který posuzovanou osobu vyšetří a vyjádří se po odborné stránce k otázkám, které soud položil. Posuzovaná osoba má povinnost se vyšetření znalce podrobit. Soud má povinnost posuzovanou osobu osobně vyslechnout, pokud to jeho zdravotní stav umožňuje. Posuzovaná osoba je pro účely soudního řízení zastoupena opatrovníkem. Soud pak rozhodne o zbavení či omezení způsobilosti rozhodnutím – rozsudkem.

Pokud by byl návrh navrhovatele zjevně bezdůvodný, je tento povinen uhradit všechny náklady soudního řízení, např. znalecký posudek.

Pokud je osobě omezena způsobilost k právním úkonům nebo je osoba zbavena způsobilosti, je jí soudem ustanoven opatrovník (může jím být i navrhovatel). Způsobilost k právním úkonům může být člověku opět na – základě rozhodnutí soudu navrácena (návrh může podat i osoba, o jejíž způsobilost se jedná).